

تجزیه و تحلیل و بررسی وضعیت توسعه‌یافتگی شهرستانهای استان یزد از نظر مؤلفه‌های اطلاع‌رسانی در سالهای ۸۴-۱۳۸۰

سیدحسب‌الله میرغفوری^۱

زهره صادقی آرانی^۲

چکیده

اطلاع‌رسانی به عنوان ابزاری اساسی برای توسعه فرهنگی و متعاقب آن زیرساختی برای توسعه در سایر بخشهای کشور به شمار می‌رود. یک جامعه بدون بهره‌گیری از اهرم توانمند اطلاع‌رسانی، در دستیابی به توسعه با مشکل مواجه خواهد شد. به عبارت دیگر، بهبود شبکه‌های اطلاع‌رسانی عمومی به عنوان پیش‌نیاز برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری، به بهبود و افزایش توسعه‌یافتگی در تمام جنبه‌های آن منتهی می‌شود. بدین منظور، مقاله حاضر با هدف بررسی و تجزیه و تحلیل توسعه‌یافتگی شهرستانهای استان یزد از نظر شاخصهای اطلاع‌رسانی عمومی و روند تغییرات آن طی سالهای ۸۴-۱۳۸۰ و به منظور برنامه‌ریزی در این بخش، انجام گرفته است. روش تحقیق در این پژوهش «توصیفی-تحلیلی» است و جامعه آماری آن را شهرستانهای استان تشکیل می‌دهد. برای انجام این تحقیق، پس از تعیین شاخصهای توسعه‌یافتگی اطلاع‌رسانی، آمار و داده‌های آن از سالنامه آماری و سازمان فرهنگ و ارشاد اسلامی این استان تهیه گردیده است. به منظور اندازه‌گیری توسعه‌یافتگی اطلاع‌رسانی این استانها، از روش تاکسونومی عددی و با استفاده از ۱۱ شاخص بهره گرفته شده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد حدود نیمی از شهرستانهای این استان از امکانات اطلاع‌رسانی کافی محرومند. شهرستانهای ابرکوه، بافق، مهریز و اردکان از نظر شاخصهای اطلاع‌رسانی طی سالهای ۸۴-۱۳۸۰، همواره جزء شهرستانهای برخوردار استان به‌شمار می‌روند. شهرستانهای خاتم، طبس و صدوق نیز شهرستانهای محروم از امکانات اطلاع‌رسانی استان بوده‌اند. سایر شهرستانهای این استان نیز در زمره شهرستانهای نیمه‌برخوردار به شمار می‌روند. کلیدواژه‌ها: توسعه‌یافتگی، اطلاع‌رسانی، تاکسونومی عددی، استان یزد.

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه یزد. Email: Mirghafoori@yazduni.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت دانشگاه یزد

مقدمه

از توسعه فرهنگی به عنوان زیربنای توسعه در سایر جنبه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و ... یاد شده است، به طوری که صاحب‌نظران اغلب توسعه را تحولی فرهنگی قلمداد کرده و بی‌توجهی به مؤلفه‌های آن را باعث شکست در مسیر توسعه می‌دانند (Mexico City, 1982). یکی از مهم‌ترین شاخصها و ابزار توسعه فرهنگی که در دهه‌های اخیر توجه ویژه‌ای به آن شده، اطلاع‌رسانی است.

اطلاع‌رسانی رکن اساسی در تحکیم استقلال و وحدت ملی و پیشبرد هدفهای توسعه در سایر زمینه‌ها به شمار می‌رود (شاه شجاعی، ۱۳۷۸). به عبارت دیگر، در دهه‌های اخیر از اطلاع‌رسانی به عنوان اهرمی توانمند که جامعه را در دستیابی به توسعه‌یافتگی یاری می‌رساند، یاد شده است؛ تا آنجا که رابطه‌ای مستقیم بین آن و عقب‌ماندگی‌های یک کشور قایل شده‌اند (Lee, 1978). در فصل چهارم برنامه چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران نیز این مهم مورد توجه قرار گرفته است. در ماده ۴۴ این برنامه، به منظور دسترسی گسترده، امن و ارزان شهروندان به اطلاعات، دولت موظف به حمایت و سرمایه‌گذاری در تولید و عرضه انواع اطلاعات، کسب سهم مناسبی از اطلاعات و ارتباطات بین‌الملل از طریق توسعه مراکز اطلاعاتی و همچنین توسعه زیرساختهای ارتباطی و درنهایت تهیه و تصویب سند راهبردی برقراری امنیت در فضای تولید و تبادل اطلاعات کشور گردیده است. به طور کلی، می‌توان گفت، امروزه اگر چه تولید و ایجاد علم و دانش به عنوان یک ارزش و ضرورت برای پیشرفت و توسعه یک جامعه قلمداد می‌شود، اما توزیع عادلانه اطلاعات و امکان برخورداری تمام اقشار جامعه از آن، میزان اثربخشی و کارایی تولید علم را تضمین می‌کند. در این میان، کتاب و آنچه به آن مربوط می‌شود، از جمله کتابخانه‌ها و بویژه کتابخانه‌های عمومی، نقش شکل دهنده و سازنده‌ای در توسعه فرهنگی دارند. در این میان، آنچه بیش از همه باید تغییر کند ذهنیت جامعه است و ذهنیت یعنی اندیشه، و بستر اندیشه نیز از راه رسانه‌های ارتباطی و اطلاعاتی از جمله کتاب میسر می‌شود.

توسعه فرهنگی و اطلاع‌رسانی

از توسعه در مکاتب مختلف و همچنین دوره‌های زمانی متفاوت تعاریف گوناگونی ارائه شده است (ملانوری شمسی و همکاران، ۱۳۸۲). توسعه در ابتدا به معنای نرخ رشد اقتصادی قلمداد می‌شد، اما بعدها به مفهوم کاهش یا از میان بردن فقر، بیکاری، نابرابریهای اجتماعی و تغییرات اساسی در ساختار اجتماعی گرایش پیدا کرد (زیاری، ۱۳۷۹). «میردال»^۱ از توسعه به عنوان حرکت یک سیستم یکپارچه اجتماعی به سمت جلو که مسیر آن را یک مجموعه شرایط تعیین می‌کند، یاد کرده است؛ به طوری که در برابر شکوفایی کامل تواناییهای ذاتی انسان مانعی ایجاد نشود و انسان به هدفهای سه‌گانه «حقیقت»، «خوبی» و زیبایی دست یابد (محمودی و فیض‌پور، ۱۳۷۶). «مایکل تودارو»^۲ (۱۳۷۸) توسعه را جریانی چند بُعدی می‌داند که مستلزم تغییرات اساسی در ساختار اجتماعی، طرز تلقی عامه مردم و نهادهای ملی و نیز تسریع رشد اقتصادی، کاهش نابرابری و ریشه کن کردن فقر مطلق است (مصری‌نژاد و ترکی ۱۳۸۳). «راجرز و شومیکر»^۳ از بزرگان علم ارتباطات، توسعه را برابر با تجددگرایی و نوعی تغییر اجتماعی که در آن عقاید نو در یک اجتماع معرفی می‌شوند تا باعث افزایش درآمد سرانه و سطح زندگی از طریق روشهای تولید بیشتر شود، معرفی می‌کنند (مُحنک، ۱۳۷۳). در تعاریف اخیر از توسعه، بیشتر بر جنبه‌های انسانی زندگی بشر تأکید شده و محتوای اصلی توسعه را بهبود بخشیدن به شرایط زندگی افراد در جامعه می‌دانند. به طور کلی، توسعه در مفهوم عام خود از قوه به فعل در آوردن توانمندیهای افراد جامعه و امری پویا و درون‌زا تعریف شده است (هنری پاول، ۱۳۷۴).

از مفهوم اطلاع‌رسانی نیز تعاریف متعددی ارائه شده است. این واژه در اصطلاحنامه کتابداری، به دانشی که درباره کیفیت و کاربرد اطلاعات، نیروی حاکم بر جریان اطلاعات و همه ابزار اطلاعات برای دسترس‌پذیری و استفاده مطلوب، اطلاق شده است.

1. Mirdal.
2. Michael P. Todaro.
3. Rogers and Shoemaker.

اطلاع‌رسانی به گردآوری، سازماندهی، ذخیره، بازیابی، ترجمه، انتقال، تبدیل و کاربرد اطلاعات مربوط می‌شود (سلطانی و راستین، ۱۳۷۲). در تعریف مفصلی که به ویژگیها، عملکرد و هدفهای اطلاع‌رسانی اشاره شده، چنین آمده است: «علم اطلاع‌رسانی درباره راه‌ها و روشهایی که مردم مختلف اطلاعات را در کارهایشان به کار می‌گیرند، آنها را مطالعه می‌کنند و برای رسانیدن آن‌گونه اطلاعاتی که آنها برای وظایفشان احتیاج دارند روشهای کارآمدی را تدارک می‌بینند، صحبت می‌کند».

هر نظام اطلاعاتی که دانش را در میان مردم توزیع کند، باید سه نیاز اساسی را برآورده سازد؛ نخست آنکه بتواند به استفاده‌کننده بگوید اطلاعاتش را از کجا بیابد، دوم آنکه بتواند هر زمان استفاده‌کننده تصمیم گرفت و خواست، اطلاعات را به او برساند و سوم، باید بتواند در محدوده‌ای از زمان که استفاده‌کننده تعیین می‌کند، پاسخ بگوید. بنابراین، علم اطلاع‌رسانی با راه و روشهایی سر و کار دارد که مردم مختلف اطلاعات را به‌وجود می‌آورند، نمایه می‌کنند، روی آنها عنوان می‌گذارند، ذخیره می‌کنند، می‌جویند، تحلیل می‌کنند، می‌فرستند، می‌گیرند و آن را به کار می‌بندند (آذرننگ، ۱۳۷۰). به‌طور کلی اطلاع‌رسانی را می‌توان فرایند تولید، نگهداری، بازیابی و رساندن اطلاعات تصور کرد (آزاد، ۱۳۷۵). به عبارتی دیگر، اطلاع‌رسانی حوزه‌ای است که به مناسب‌سازی اشاعه اطلاعات می‌پردازد و مناسب‌سازی شامل تمام فرایندهایی است که سبب می‌شود اطلاعات به گونه‌ای قابل استفاده در دسترس جوینده آن قرار گیرد (حری، ۱۳۶۹).

در تمام تعاریف ارائه شده درباره اطلاع‌رسانی، دسترس‌پذیری^۱ اطلاعات را حاصل عملکرد مراکز اطلاع‌رسانی دانسته و به نحوی بر آن تأکید شده است. بنابراین، هدف اطلاع‌رسانی در همه تعاریف آن به تسریع و تسهیل دسترس‌پذیری اطلاعات برای نیازمندان آن ختم می‌شود.

چنانکه اشاره شد، توسعه سطح اطلاع‌رسانی در جامعه، به عنوان یکی از پیش‌نیازهای اساسی برنامه‌ریزی و توسعه فرهنگی جامعه مطرح است. از آنجا که در

1. Accessibility.

برنامه‌ریزی جهت بهبود وضعیت اطلاع‌رسانی در جامعه و تسهیل زمینه‌های توسعه فرهنگی، پایش وضعیت موجود مناطق از لحاظ مؤلفه‌های مختلف اطلاع‌رسانی از ضروریات است، لذا این تحقیق بر آن است تا وضعیت موجود شهرستانهای استان یزد را از لحاظ سطح و درجه برخورداری از مؤلفه‌های اطلاع‌رسانی و به عبارت دیگر میزان دسترسی به این مؤلفه‌ها را مورد بررسی قرار دهد و بر اساس نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها، پیشنهادات لازم را برای توسعه وضعیت شهرستانها از لحاظ اطلاع‌رسانی ارائه دهد.

روش تحقیق و جامعه آماری

روش تحقیق در این پژوهش توصیفی - تحلیلی است و جامعه آماری آن را شهرستانهای ده‌گانه استان یزد تشکیل می‌دهد. در این پژوهش، ابتدا با مطالعه کتابخانه‌ای به تعیین شاخصهای توسعه‌یافتگی پرداخته شده و پس از آن طی کار میدانی، داده‌های مورد نیاز از سازمان فرهنگ و ارشاد اسلامی و سالنامه آماری این استان طی سالهای ۸۴-۱۳۸۱ استخراج شده است. شایان ذکر است، در سالنامه آماری، جمعیت استانها تنها در سال ۱۳۸۱ در دسترس بود. اما از آنجا که رویکرد مورد استفاده، به آمار جمعیت در سالهای مورد بررسی نیاز داشت، به منظور دسترسی به جمعیت دقیق این سالها و در نتیجه افزایش دقت نتایج، با اضافه کردن آمار تولد سالهای متوالی شهرستانها به جمعیت فعلی و کسر آمار مرگ و میر هر سال از آن، آمار جمعیتی دقیق شهرستانها در سالهای مورد بررسی به دست آمد. اگرچه برای تعیین درجه توسعه‌یافتگی مناطق روشهای متعددی وجود دارد (فیض‌پور، ۱۳۷۳) اما در این پژوهش از روش تاکسونومی عددی (Numerical Taxonomy Method) که در رتبه‌بندی مناطق کاربرد دارد (Eghbali, 2007 & Azadeh, 2007)، استفاده گردیده است. این روش از معتبرترین و بهترین روشهای درجه‌بندی مناطق از لحاظ توسعه‌یافتگی و تعیین میزان کیفیت دسترسی مناطق به امکانات مختلف است که برای اولین بار توسط آدنسون ۱ در سال ۱۷۶۳ مطرح گردید و در سال ۱۹۵۰ توسط گروهی از ریاضیدانان بسط داده شد. (زیاری، ۱۳۷۸ و آذر و رجبزاده، ۱۳۸۱). این تکنیک با استفاده از شاخصهای گوناگون و طی مراحل نه‌گانه به درجه‌بندی مناطق از لحاظ توسعه‌یافتگی می‌پردازد که در ادامه به این مراحل اشاره می‌شود.

۲-۱. روش ناکسونومی عددی

این روش شامل نه مرحله به قرار زیر است:

مرحله ۱. مشخص نمودن مناطق مورد نظر برای ارزیابی میزان توسعه یافتگی و تعیین شاخصهای توسعه

در این مرحله، ابتدا مناطق مورد بررسی مشخص شده و سپس شاخصهای سنجش میزان توسعه یافتگی مناطق تعیین می‌گردد.

مرحله ۲. تشکیل ماتریس داده‌ها

در این مرحله، با بررسی بولتنهای اطلاعاتی و همچنین سالنامه‌های آماری، داده‌های مورد نیاز استخراج می‌شود و در ماتریسی که در سطرهای آن مناطق و در ستونها شاخصها آورده شده است، قرار می‌گیرند. هر درایه^۱ در این جدول بیانگر وضعیت منطقه‌ی i از نظر شاخص j می‌باشد.

مرحله ۳. بی‌مقیاس کردن^۲ ماتریس

برای قابل مقایسه شدن شاخصهای مختلف نسبت به یکدیگر، باید ماتریس داده‌ها بی‌مقیاس شود. بدین منظور، از رابطه^۳ Z نرمال استاندارد به صورت زیر استفاده می‌شود.

$$\sigma_i Z_{ij} = X_{ij} - X_i$$

X_i : میانگین شاخصها یا هر یک از ستونهای ماتریس

σ_i : انحراف معیار هر ستون از ماتریس

در این مرحله، بزرگترین عدد موجود در هر ستون در انتهای ستون مشخص شده و به آن ایده‌آل مثبت (DO_j) گفته می‌شود.

مرحله ۴. تعیین فاصله^۴ مرکب بین مناطق

در این مرحله، با داشتن ماتریس استاندارد Z می‌توان فاصله^۴ هر منطقه را از سایر مناطق به نسبت شاخصهای تعیین شده به دست آورد. این فاصله با استفاده از رابطه^۴ زیر

محاسبه می‌شود:

$$D_{ab} = \sqrt{\sum_{j=1}^m (Z_{aj} - Z_{bj})^2}$$

۱. هر یک از رقمها یا عنصرهایی که در یک جدول یا آرایه قرار گرفته.

2. Normalize.

در اینجا a و b دو منطقه‌ی مورد ارزیابی هستند. این عملیات یک نوع محاسبه زوجی بین هر دو منطقه با هم است. از رابطه زیر می‌توان نتیجه گرفت:

۱. فاصله منطقه‌ی a از b برابر فاصله b از a است.

۲. فاصله هر منطقه از خودش برابر صفر است.

مرحله ۵. تعیین کوتاه‌ترین فاصله

در این مرحله، کم‌ترین میزان فاصله هر سطر از ماتریس تعیین می‌شود. سپس میانگین هر کدام از مناطق و انحراف معیار آنها به دست آمده و همین کار برای کوتاه‌ترین فاصله نیز انجام می‌شود.

مرحله ۶. همگن سازی مناطق

ممکن است مناطقی داشته باشیم که دارای فاصله‌های بسیار بیشتر یا کمتر از سایر مناطق باشند؛ به عبارت دیگر، در جامعه مورد بررسی ما منطقه بسیار توسعه یافته یا بسیار محروم وجود داشته باشد (تقوایی و رضایی، ۱۳۸۳) که با سایر مناطق ناهمگون باشد. الگوریتم در این زمان حذف این مناطق از گردونه درجه‌بندی را پیشنهاد می‌دهد. بنابراین، به منظور حذف این گزینه‌ها حد بالا و پایین فاصله‌ها را به صورت زیر به دست آورده و چنانچه منطقه‌ای در این فاصله نباشد، حذف خواهد شد.

$$\text{حد بالا } \sigma dr \text{ Or}(+) = dr + 2$$

$$\text{حد پایین } \sigma dr \text{ Or}(-) = dr - 2$$

مرحله ۷. تعیین الگو یا سرمشق مناطق

در این مرحله فاصله‌ی هر یک از مناطق از مقدار ایده‌آل (که در مرحله ۴ تعیین شد) به صورت زیر تعیین می‌شود. فاصله کم از ایده‌آل، نمایانگر توسعه یافتگی و فاصله زیاد عدم توسعه یافتگی را نشان می‌دهد.

$$C_{io} = \sqrt{\sum_{j=1}^m (Z_{ij} - Z_{bj})^2}$$

مرحله ۸. درجه‌بندی میزان توسعه یافتگی مناطق

در این مرحله، به درجه‌بندی میزان توسعه یافتگی مناطق پرداخته می‌شود. میزان توسعه یافتگی یک منطقه (Fi)، بر اساس فرمول زیر قابل محاسبه است:

$$Fi = C_{io} / C_o$$

Fi: درجه توسعه یافتگی مناطق

Cio: سرمشق توسعه‌ی هر منطقه

Co: حد بالای توسعه‌یافتگی.

به منظور محاسبه Co، میانگین و انحراف معیار Cioها مشخص شده و از رابطه زیر

استفاده می‌کنیم:

$$\sigma Cio Co = Cio + 2$$

مرحله ۹. تحلیل نتایج و تعیین کیفیت توسعه‌یافتگی

در این مرحله Fiهای محاسبه شده برای هر منطقه مورد تحلیل قرار می‌گیرد. در

مدل تاکسونومی، Fi بین صفر و یک قرار می‌گیرد و مبنای قرار گرفتن یک منطقه در یکی

از طبقات سه گانه:

برخوردار از امکانات (کیفیت بالای توسعه‌یافتگی)

دارای امکانات محدود (کیفیت متوسط توسعه‌یافتگی)

محروم از امکانات (کیفیت پایین توسعه‌یافتگی)

میزان Fi محاسبه شده است. براساس این مدل، چنانچه عدد محاسبه شده از این

روش برای یک منطقه، بین صفر و ۰/۷۷۵ باشد، منطقه را از نظر کیفیت توسعه‌یافتگی

برخوردار از امکانات (توسعه‌یافته)، ۰/۷۷۵ تا ۰/۸۸۴ دارای امکانات محدود (نیمه

توسعه‌یافته) و ۰/۸۸۵ تا ۱ را محروم از امکانات (توسعه‌نیافته) می‌نامند. لازم به ذکر است،

روایی مدل تاکسونومی و تعیین دامنه‌های آن از طریق به‌کارگیری متعدد این مدل در

پروژه‌های تحقیقاتی متعدد توسط مبتکران آن مورد تأیید قرار گرفته است.

۲-۲. شاخصها

شاخصهایی که در این تحقیق برای اندازه‌گیری میزان توسعه، یا توسعه‌یافتگی

اطلاع‌رسانی استانهای کشور به کار گرفته شده، عبارتند از:

۱. تعداد کتابخانه‌های عمومی به ازای هر یک میلیون نفر.

۲. تعداد کلیت‌های کلون پرورش‌دهی کودکان و نوجوانان به ازای هر یک میلیون نفر.

۳. تعداد کتاب‌های کتابخانه‌های عمومی به ازای هر ۱۰۰۰ نفر.

۴. تعداد کتاب‌های کتابخانه‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان به

ازای هر ۱۰۰۰ نفر.

۵. تعداد اعضای کتابخانه‌های عمومی به ازای هر ۱۰۰۰ نفر.

۶. تعداد اعضای کتابخانه‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان به ازای هر ۱۰۰۰ نفر.
 ۷. تعداد مراجعان سالانه کتابخانه‌های عمومی به ازای هر ۱۰۰۰ نفر.
 ۸. تعداد مراجعان سالانه کتابخانه‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان به ازای هر ۱۰۰۰ نفر.
 ۹. تعداد نمایشگاه کتاب به ازای هر ۱۰۰۰ نفر.
 ۱۰. تعداد بازدیدکننده از نمایشگاه به ازای هر یک میلیون نفر.
 ۱۱. تعداد چاپخانه به ازای هر یک میلیون نفر.
- در ادامه با ورود مقدار عددی شاخصهای فوق در مدل تاکسونومی، به محاسبه درجه توسعه‌یافتگی شهرستانهای استان یزد از نظر مؤلفه‌های اطلاع‌رسانی و کیفیت توسعه یافتگی آن مناطق پرداخته می‌شود. نتایج به‌دست آمده از این تجزیه و تحلیل‌ها در جدولهای بعدی ارائه می‌گردد.

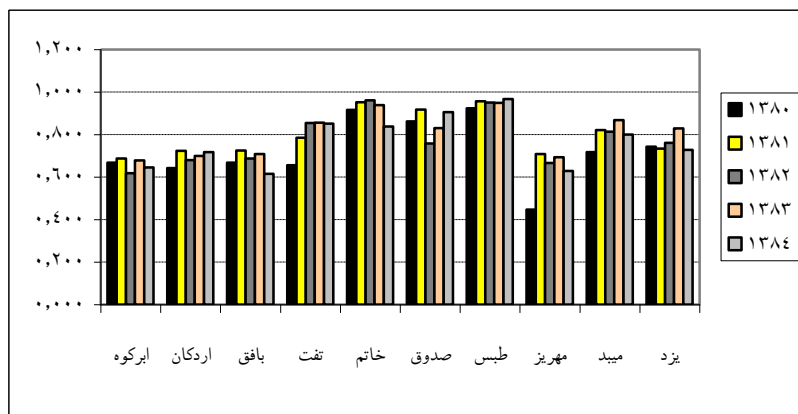
نتیجه‌گیری

پس از جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز و تحلیل آنها با استفاده از روش تاکسونومی عددی، نتایج زیر حاصل گردیده است. جدول ۱ و همچنین نمودار ۱، درجه توسعه‌یافتگی استان یزد از نظر شاخصهای اطلاع‌رسانی را به تفکیک شهرستان و سال نشان می‌دهد. در این جدول، روند توسعه‌یافتگی شهرستانهای این استان ارائه گردیده است. وضعیت شهرستانهای استان یزد به تفکیک کیفیت توسعه‌یافتگی اطلاع‌رسانی نیز در جدول ۲ آمده است. در جدول ۳، تعداد و درصد شهرستانهای استان یزد به تفکیک سالهای مورد بررسی نشان داده شده است. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که قریب نیمی از شهرستانهای این استان از امکانات اطلاع‌رسانی کافی محرومند. شهرستانهای ابرکوه، بافق، مهریز و اردکان از نظر شاخصهای اطلاع‌رسانی طی سالهای ۸۴-۱۳۸۰ همواره جزء شهرستانهای برخوردار استان به‌شمار می‌روند. شهرستانهای خاتم، طبس و صدوق نیز از امکانات اطلاع‌رسانی استان محروم بوده‌اند. سایر شهرستانهای این استان نیز در زمره شهرستانهای نیمه‌برخوردار به‌شمار می‌روند. در این میان، اگرچه شهرستان یزد در سالهای ۸۲-۱۳۸۰ جزء مناطق برخوردار از امکانات اطلاع‌رسانی بوده، اما در سالهای بعد به شهرستانهای

نیمه‌برخوردار پیوسته است. این امر ممکن است به دلیل افزایش جمعیت باشد که اغلب بر اثر مهاجرت به این شهرستانها صورت گرفته است. شایان ذکر است، فاصله میزان توسعه‌یافتگی بین مناطق برخوردار، نیمه‌برخوردار و محروم نیز بسیار زیاد است. این امر حتی در بین شهرستانهای محروم نیز به چشم می‌خورد، به طوری که طبس که در دورترین فاصله از مرکز استان قرار داشته و به تازگی به این استان پیوسته است، از نظر میزان توسعه‌یافتگی اطلاع‌رسانی در مقایسه با سایر شهرستانهای استان در سالهای مورد بررسی اختلاف زیادی دارد. این شهرستان با میزان توسعه‌یافتگی ۰/۹۶۷ در سال ۱۳۸۴، در میان شهرستانهای استان و در سالهای تحت بررسی در نامناسب‌ترین وضعیت قرار داشته است.

جدول ۱. درجه توسعه‌یافتگی اطلاع‌رسانی استان یزد به تفکیک شهرستان و سال

شهرستان	سال	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴
ابركوه		۰/۶۶۷	۰/۶۸۷	۰/۶۱۸	۰/۶۷۸	۰/۶۴۵
اردكان		۰/۶۴۱	۰/۷۲۳	۰/۶۸۰	۰/۷۰۰	۰/۷۱۸
بافق		۰/۶۶۷	۰/۷۲۵	۰/۶۸۸	۰/۷۰۸	۰/۶۱۶
تفت		۰/۶۵۶	۰/۷۸۴	۰/۸۵۵	۰/۸۵۵	۰/۸۵۱
خاتم		۰/۹۱۵	۰/۹۵۲	۰/۹۶۰	۰/۹۳۹	۰/۸۳۷
صدوق		۰/۸۶۲	۰/۹۱۸	۰/۷۵۸	۰/۸۳۱	۰/۹۰۶
طبس		۰/۹۲۳	۰/۹۵۶	۰/۹۵۰	۰/۹۴۸	۰/۹۶۷
مهریز		۰/۴۴۷	۰/۷۰۸	۰/۶۶۶	۰/۶۹۳	۰/۶۲۹
میبد		۰/۷۱۷	۰/۸۲۱	۰/۸۱۳	۰/۸۶۸	۰/۸۰۰
یزد		۰/۷۴۴	۰/۷۳۴	۰/۷۶۱	۰/۸۲۸	۰/۷۲۸

نمودار ۱. درجه توسعه‌یافتگی اطلاع‌رسانی استان یزد به تفکیک شهرستان و سال

جدول ۲. درجه و کیفیت توسعه‌یافتگی اطلاع‌رسانی استان یزد به تفکیک شهرستان و سال

سال	کیفیت توسعه‌یافتگی			۱۳۸۰			۱۳۸۱			۱۳۸۲			۱۳۸۳		
	رتبه	شهرستان	درجه	رتبه	شهرستان	درجه	رتبه	شهرستان	درجه	رتبه	شهرستان	درجه	رتبه	شهرستان	درجه
دارای امکانات محدود (نیمه توسعه‌یافته)	۱	باقی	۰/۴۴۷	۱	ایرکوه	۰/۶۸۷	۱	ایرکوه	۰/۶۱۸	۱	ایرکوه	۰/۶۷۸	۵	یزد	۰/۸۲۸
	۲	مهریز	۰/۶۴۱	۲	مهریز	۰/۷۰۸	۲	مهریز	۰/۶۶۶	۲	مهریز	۰/۶۹۳	۶	تفت	۰/۸۳۱
	۳	ایرکوه	۰/۶۵۶	۳	اردکان	۰/۷۲۳	۳	اردکان	۰/۶۸۰	۳	اردکان	۰/۷۰۰	۷	میبد	۰/۸۵۵
	۴	اردکان	۰/۶۶۷	۴	باقی	۰/۷۲۵	۴	باقی	۰/۶۸۸	۴	باقی	۰/۷۰۸	۸	صدوق	۰/۸۶۸
	۵	یزد	۰/۶۶۷	۵	یزد	۰/۷۳۴	۵	صدوق	۰/۷۵۸	۵	صدوق	۰/۷۵۸	۹	خاتم	۰/۹۳۹
	۶	میبد	۰/۷۱۷	۶	یزد	۰/۷۳۴	۶	یزد	۰/۷۶۱	۶	یزد	۰/۷۶۱	۱۰	طیس	۰/۹۴۸
	۷	خاتم	۰/۷۴۴												
محروم از امکانات (توسعه‌نیافته)	۸	تفت	۰/۸۶۲	۶	صدوق	۰/۷۸۴	۷	میبد	۰/۸۱۵	۹	طیس	۰/۹۵۰	۹	خاتم	۰/۹۳۹
	۹	صدوق	۰/۹۱۵	۷	تفت	۰/۸۲۱	۸	تفت	۰/۸۵۵	۱۰	خاتم	۰/۹۶۰	۱۰	طیس	۰/۹۴۸

اطلاع‌رسانی استان یزد به تفکیک		سال	کیفیت توسعه‌یافتگی					برخوردار از امکانات (توسعه‌یافته)			دارای امکانات محدود (نیمه توسعه‌یافته)			محروم از امکانات (توسعه‌نیافته)	
			رتبه	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰		
۱۳۸۴	شهرستان		مهریز	اردکان	تفت	باقی	ابرکوه	مید	یزد	صدوق	خاتم	طبر			
	درجه		۰/۶۱۶	۰/۶۲۹	۰/۶۴۵	۰/۷۱۸	۰/۷۲۸	۰/۸۰۰	۰/۸۲۷	۰/۸۵۱	۰/۹۰۶	۰/۹۶۷			

جدول ۳. تعداد و درصد شهرستانهای استان یزد به تفکیک سال و کیفیت توسعه‌یافتگی اطلاع‌رسانی

سال					کیفیت توسعه‌یافتگی
۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	
۵	۴	۶	۵	۷	تعداد شهرستانهای برخوردار از امکانات (توسعه‌یافته)
۰/۵۰	۰/۴۰	۰/۶۰	۰/۵۰	۰/۷۰	درصد
۳	۴	۲	۲	۱	تعداد شهرستانهای دارای امکانات محدود (نیمه توسعه‌یافته)
۰/۳۰	۰/۴۰	۰/۲۰	۰/۲۰	۰/۱۰	درصد
۲	۲	۲	۳	۲	تعداد شهرستانهای محروم از امکانات (توسعه‌نیافته)
۰/۲۰	۰/۲۰	۰/۲۰	۰/۳۰	۰/۲۰	درصد

پیشنهادها

«اطلاعات» یک منبع حیاتی برای پیشرفت علمی و اقتصادی و متعاقب آن توسعه‌یافتگی هر کشوری به شمار می‌رود با توجه به آنکه امروزه تأکید محوری نه بر جمع آوری اطلاعات، بلکه برگردش صحیح و سریع اطلاعات است و شعار جمع آوری بیشتر اطلاعات، تصمیم‌گیری برتر جای خود را به گردش مناسب‌تر اطلاعات، تصمیم‌سازی

کارا تر داده است، این وظیفه مسئولان است که به توزیع صحیح و عادلانه امکانات اطلاع‌رسانی در این شهرستان اقدام نمایند.

در این میان، اگرچه افزایش اطلاع‌رسانی همراه با توسعه امکانات پیشرفته آن مانند اینترنت، کتابها و مجله‌های الکترونیکی و... صورت گرفته، اما جامعه از خواندن کتاب باز نمی‌ایستد و نشر چاپی همراه با نشر الکترونیکی به حیات خود ادامه می‌دهد. (Jackson, 1992). به همین دلیل، هنوز هم سرمایه‌گذاری برای ایجاد و تجهیز کتابخانه‌های عمومی به عنوان اصلی‌ترین و مستقیم‌ترین وسیله اطلاع‌رسانی بعد از صدا و سیما در جهت توسعه فرهنگی جامعه (اکبریان، ۱۳۸۳) ضروری به نظر می‌رسد. اهمیت این امر با توجه به افزایش حجم کتابهای منتشر شده در علوم گوناگون و افزایش قیمت کتاب در سالهای اخیر، دوچندان شده است.

با توجه به اختلافهای چشمگیری که بین میزان توسعه‌یافتگی اطلاع‌رسانی در بین شهرستانهای استان به چشم می‌خورد و با توجه به آنکه اطلاع‌رسانی به عنوان پیش‌نیازی برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در سایر جنبه‌های زندگی به‌شمار می‌رود، به منظور توزیع مناسب و عادلانه امکانات براساس شرایط و ویژگیهای فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و... شهرستانها و کاهش این فاصله، افزایش زیرساختهای اطلاع‌رسانی بخصوص کتابخانه‌های عمومی و مراکز فرهنگی در مناطق محروم یا کمتر توسعه‌یافته، ضروری به نظر می‌رسد. در این سالها با وجود افزایش جمعیت با سواد شهرستانها اقدام چشمگیری در جهت افزایش یا تجهیز مراکز اطلاع‌رسانی صورت نگرفته است. افزایش نمایشگاه‌های دائمی کتاب نیز راه دیگری در تسهیل دسترسی شهروندان به ابزار اطلاع‌رسانی است. در این استان به این مورد کمتر توجه شده است، به طوری که در آخرین سال مورد بررسی تنها یک نمایشگاه کتاب در اکثر این شهرستانها برگزار گردیده است.

منابع

- آذر، عادل و علی رجب زاده (۱۳۸۱). تصمیم‌گیری کاربردی رویکرد MADM.

تهران: نگاه دانش، ۱۶۷-۱۷۸.

۷۸ / کتابداری و اطلاع‌رسانی - جلد ۱۱ شماره ۱

- آذرننگ، عبدالحسین (۱۳۷۱). «اطلاعات و ارتباطات». تهران: سازمان فرهنگ و ارشاد اسلامی.

- آزاد، اسد... (۱۳۷۵). «اطلاع‌رسانی به منزله‌ی فرآیند پرسش و پاسخ». فصلنامه کتاب، دوره ۷، شماره ۳. (پاییز ۱۳۷۵)، ۱۴-۳۶.

- اکبریان، مصطفی (۱۳۸۳). «اطلاع‌رسانی و تأثیر آن بر هویت فرهنگی». فصلنامه کتاب، سال پانزدهم، شماره ۶۰، (زمستان ۱۳۸۳)، ۲۵-۳۳.

- برنامه چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۸۹-۱۳۸۴)، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی.

- تقوایی، مسعود و جعفر رضایی (۱۳۸۳). «مقایسه درجه توسعه‌یافتگی مناطق روستایی شهرستانهای استان ایلام با استفاده از روش طبقه‌بندی تاکسونومی عددی». مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان. شماره ۱۴۶، ۱-۱۲۷.

- تودارو، مایکل (۱۳۷۸). توسعه اقتصادی در جهان سوم. ترجمه غلامعلی فرجاد، تهران: نشر سازمان برنامه و بودجه، صفحه ۲۳.

- حری، عباس (۱۳۶۹). «اطلاع‌رسانی اصطلاحی نو با مضمونی کهن». دانشمند (ویژه‌نامه اطلاعات). دوره ۲۸، شماره ۴۱ (تابستان ۱۳۶۹).

- زیاری، کرامت... (۱۳۷۸). اصول و روش برنامه‌ریزی منطقه‌ای. یزد: دانشگاه یزد.

- _____ (۱۳۷۹). سنجش میزان توسعه‌یافتگی فرهنگی استانهای کشور». مطالعات اجتماعی. شماره ۱۶، ۱۰۴-۹۱.

- سالنامه آماری کل، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۸۰.

- سالنامه آماری کل، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۸۱.

- سالنامه آماری یزد، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۸۲.

- سالنامه آماری یزد، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۸۳.

- سالنامه آماری یزد، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۸۴.

- سلطانی، پوری و فروردین راستین (۱۳۷۲). اصطلاح‌نامه کتابداری. کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران. تهران: ص ۱۷.

- شاه‌شجاعی، علی (۱۳۷۸). نقش ارتباطات و اطلاع‌رسانی در توسعه روستا. فصلنامه کتاب، سال یازدهم، شماره ۳۹، (پاییز ۱۳۷۸)، ۳۳-۱۶.

- فیض‌پور، محمدعلی (۱۳۷۳). «جامع‌نگری در برنامه‌ریزی توسعه منطقه‌ای (استان یزد)». دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم اقتصادی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، ۷۵-۳۰.

- محمودی، وحید و محمدعلی فیض‌پور (۱۳۷۶). «سنجش درجه برخورداری فرهنگی استانهای کشور». دانشور. شماره ۱۷، ۱۶-۹.

- مَحْنَك، کاووس (۱۳۷۳). «انتقال تکنولوژی، راهبردی برای خوداتکایی علمی- فنی کشورهای خاورمیانه». تهران: کویر.

- مصری‌نژاد، شیرین و لیلا ترکی (۱۳۸۳). «تعیین درجه توسعه نیافتگی آموزشی استانهای ایران (تکنیک تاکسونومی عددی)». مجله دانشکده علوم اداری و اقتصاد دانشگاه تهران. شماره ۳ و ۴، (پاییز و زمستان ۱۳۸۳)، ۱۹۶-۱۷۷.

- ملانوری شمسی، هادی و دیگران (۱۳۸۲). «درآمدی بر توسعه اقتصادی». جلد اول، کرمان: نشر صنم.

- هنری پاول، مارک (۱۳۷۴). «فقر پیشرفت توسعه، ترجمه مسعود محمدی». تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، صفحه ۷۷.

- World Conference on Cultural Policies (1982). *Mexico City*

Declaration on Culture policy: Mexico city

-Azadeh, A., Ghaderi & S.F, Ebrahimipour, V (2007). "An integrated PCA DEA framework for assessment and ranking of manufacturing systems based on equipment performance", *Engineering Computations*, 24(4): 347-372.

-Eghbali, Ali Reza (2007). "The Ranking Iran's Banks by Taxonomy Numerical Analysis". *Journal of International Research Publication*. vol 2:126-138.

-Guveli, asli, kilickaplan (2000). "A ranking of Islamic Countries in Terms of Their Levels of Socio-Economic Development". *Journal of Economic Cooperation*. 21 (1): 97-114.

-Human Development Report 2004: *Cultural Liberty in Today's Diverse World*, United Nations, 2004: 279.

-Jackson, Miles M (1992). "The Future of Book in an Electronic Era". *Information and library*, vol 24, 307-313.

-Lee, john (1978). "*Towards Realistic Communication Policies: Recent Trends and Ideas Compiled and Analyzed*". UNESCO, Paris.